

جمعه 22 شهریور 1392 - 7 ذی القعدة 1434 - 13 سپتامبر 2013

درگذشت مَخبَر السَلْطَنه 1334 ش...

درگذشت مَخبَر السَلْطَنه 1334 ش

مهدی قلی هدایت معروف به مَخبَر السَلْطَنه در سال 1243 ش در تهران به دنیا آمد. وی پس از اتمام دورس خود در دارالفنون، به ریاست گمرک و پست آذربایجان رسید و پس از مدتی به عنوان مترجم آلمانی در دربار مظفرالدین شاه مشغول به کار گردید. مهدیقلی پس از صدور فرمان مشروطه به وزارت علوم رسید و پس از حضور در چند کابینه و سپس به توپ بستن مجلس، به اروپا گریخت. وی وقتی پس از عزل محمد علی شاه به ایران آمد به حکومت آذربایجان فرستاده شد ولی بر اثر مخالفت با ستارخان و باقرخان، بار دیگر به اروپا فراری شد. مهدیقلی هنگامی که به ایران بازگشت پُست‌های متعددی را بر عهده گرفت که ولایت آذربایجان یکی از آنها بود و شهادت شیخ محمد خیابانی و چند قیام محلی دیگر در آن زمان اتفاق افتاد. وی پس از کودتای سید ضیاءالدین طباطبایی، بارها به وزارت‌های مختلف دست یافت و سپس به ریاست دیوان عالی کشور رسید. در خرداد 1306 که مستوفی الممالک از ریاست دولت کناره‌گیری کرد، قرعه فال به نام مَخبَر السَلْطَنه هدایت افتاد و او به صدراعظمی دست یازید. در دوران نزدیک به شش سال و نیم نخست وزیری مَخبَر السَلْطَنه، پایه‌های دیکتاتوری رضاخان پهلوی استوار شد و پس از مدتی، وی همچون غلام حلقه به گوشی بود که فقط دستورات شاه را بدون چون و چرا اجرا می‌کرد. سرانجام دوران او سپری شد و در شهریور 1312 از کار بر کنار گردید. به این ترتیب پرونده سیاسی و اداری حاج مهدیقلی هدایت که در دوران پنج پادشاه، مصدر مشاغلی بود بسته شد و از آن پس کاری به وی ارجاع نگردید. سرانجام وی در 22 شهریور 1334 ش در 91 سالگی درگذشت. مهدیقلی هدایت نزدیک به پنجاه سال در صحنه سیاسی ایران بازیگری کرد و علاوه بر کسب صدارت عظمی، به چهارده بار وزارت، چهار بار استانداری، یک بار ریاست دیوان عالی کشور و نیز نمایندگی مردم تهران در مجلس نیز دست یافت.

وفات امیر خسرو دهلوی 725 ق

امیر ناصرالدین ابوالحسن خسرو بن امیر سیف‌الدین محمود دهلوی از عارفان و شاعران نامدار پارسی‌گوی هندوستان، در نیمه دوم قرن هفتم و اوایل قرن هشتم هجری می‌زیست؛ وی در سال ۶۵۱ ق چشم به جهان گشود. پدرش سیف‌الدین محمود از امرای قبیله 171#& لاچین& raquo؛ از ترکان ختایی ماوراءالنهر بوده است. در روزگار حمله و استیلای قوم تاتار، امیر سیف‌الدین محمود مانند بسیاری از ساکنان نواحی شرقی فلات ایران به هندوستان عزیمت کرد و این مصادف با پادشاهی 171#& شمس‌الدین التتمش& ۶۰۷ ق) تا ۶۳۳ ق) بر دهلی بود. امیر سیف‌الدین محمود به خدمت این پادشاه درآمد. این شاعر نامدار بخش عمده زندگی خود را در خدمت به سلاطین مختلف روزگارش گذراند، با این حال، دست ارادتی که به سلطان‌المشایخ روزگار خود 171#& شیخ نظام‌الدین محمد بن احمد دهلوی& raquo؛ مشهور به نظام اولیا (متوفی ۷۲۵ ق) داد و تربیتی که از او یافت، در حوزه تصوف نیز به او مقام و مرتبه ویژه‌ای بخشید و تالار آموزه‌های حکمی و عرفانی در اشعار او کاملاً آشکار است. او این آموزه‌ها را با بهره‌گیری از آثار استادان نامدار ادب فارسی به‌ویژه سعدی، نظامی، سنایی و خاقانی در اوج فصاحت و شیوایی عرضه می‌دارد. 8226#& امیرخسرو به نظم و نثر آثار فراوانی دارد. در غزل از پیروان سعدی بود، در قصیده از شاعران قرن ششم، خاصه سنایی و خاقانی تقلید می‌کرد و در مثنوی تابع نظامی گنجوی بود؛ وی یکی از پرکارترین شاعران پارسی‌گوی و در این باب حقا کم‌نظیر است. جامی می‌گوید او ۹۹ کتاب تصنیف کرده است و از قول امیرخسرو نقل کرده‌اند که اشعارش از چهارصد هزار بیش‌تر و از پانصد هزار کم‌تر است. مهارتی که نظامی گنجوی در تنظیم و ترتیب منظومه‌های خود به‌کار برده بود، باعث شد که آثار او مورد تقلید شاعران بعد از وی قرار گیرد. اولین کسی که از وی تقلید کرد امیرخسرو دهلوی بود و بعد از شاعران دیگری نیز از نظامی تقلید کرده‌اند اما وی یکی از موفق‌ترین مقلدان نظامی است. همچنین بعضی از قدما معتقد بودند که اولین نشانه‌های وقوع‌گویی در اشعار امیرخسرو پیدا می‌شود. سبک او بین عراقی و هندی است. با وجود این‌که امیرخسرو غالب اشعارش را با تقلید و اقتباس از شاعران بزرگ سروده است، باید پذیرفت که به یاری طبع روان و ذوق خدادادی و نیز به‌سبب این‌که او در محیط جدیدی از ادب فارسی تربیت شده و لهجه‌ای نو و ترکیباتی تازه و اندیشه‌هایی خاص نصیبت شده بود، طبعاً تازگی‌های بسیار در سخن وی مشاهده می‌شود و بسیاری از مضامین نو و ابیات منتخب در آثار او ملاحظه می‌گردد و مسلماً به‌همین سبب است که شاعران و نویسندگان بعد از او بارها به استادی یاد کرده‌اند. آثار منظوم امیرخسرو عبارت‌اند از: الف) دیوان قصاید و غزلیات. ب) خمسه‌ای که به تقلید از نظامی سروده است: مطلع‌الانوار در جواب مخزن‌الاسرار نظامی؛ شیرین و خسرو در جواب خسرو و شیرین؛ مجنون و لیلی در جواب لیلی و مجنون؛ آیینة اسکندرنامه نظامی؛ هشت بهشت در جواب هفت پیکر نظامی. ج) مثنوی‌های دیگر از قبیل قران‌السعدین. آثار منثور امیرخسرو نیز بدین شرح است: الف) خزائن‌الفتوح، معروف به تاریخ علایی در تاریخ سلطان علاءالدین محمد خلجی. ب) رسایل‌الاعجاز یا اعجاز خسروی، در ذکر قواعد انشاء زبان فارسی